

Gedeputeerde Staten van Limburg
Cluster Ruimte
Postbus 5700
6202 MA Maastricht

Per email: zienswijzeperiodepovi@prvlimburg.nl

Betreft: Zienswijze Ontwerp Provinciale Omgevingsvisie Limburg

Datum: 4 juli 2025

Geacht College,

Namens **Leefland Limburg**, een samenwerkingsverband van Limburgse ecologisch-sociale wooninitiatieven, dien ik hierbij een zienswijze in op de ter inzage gelegde Ontwerp Provinciale Omgevingsvisie Limburg.

1. Kern van de zienswijze

Wij constateren dat in de voorliggende concept-Omgevingsvisie onvoldoende planologische ruimte wordt geboden voor ecologische en sociaal innovatieve woonvormen in het landelijk gebied. Dergelijke woonvormen, waaronder ecologische woongemeenschappen, ecodorpen, natuurwooncoöperaties en landschapsherstellende gemeenschappen, leveren aantoonbaar bijdragen aan de aanpak van actuele opgaven zoals woningnood, natuurherstel, klimaatadaptatie en sociale cohesie. Zowel op nationaal, Europees als internationaal niveau wordt dit type wooninitiatieven expliciet gestimuleerd. Het ontbreken van beleid en ontwikkelruimte hiervoor in de Limburgse visie achten wij een gemiste kans.

Opmerking: in onder andere artikel 2.3.5, 3.3.1, 3.4.4, en 5.3.6 wordt maatwerk of worden maatwerkafwegingen genoemd, echter de praktijk wijst uit dat maatwerk enkel beschikbaar is voor grote projecten. Kleinschalige projecten worden afgewezen omdat zij gezien worden als precedentwerking. Het benoemen van bovengenoemde woonvormen als mogelijke pilotprojecten in het landelijk gebied op basis van maatwerk biedt planologische ruimte.

2. Nationaal beleidskader

Vanuit de rijksoverheid is er een duidelijke beweging zichtbaar richting ruimte voor innovatieve woonvormen die bijdragen aan woningbouw, leefbaarheid en duurzaamheid. In het bijzonder wijzen wij op de volgende handreikingen:

- De Handreiking Planologische Concepten Erftransformaties (Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit):

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/04/15/handreiking-planologische-concepten-erftransformaties>

Deze biedt concrete kaders om voormalige agrarische erven te transformeren naar woonvormen die natuurbeheer, zelfvoorziening en collectief wonen combineren.

- De Handreiking Nieuwe Natuur en Klein Wonen (Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening):

<https://www.ruimtelijkeordening.nl/onderwerpen/kennisdossier-duurzame-landbouw--natuur/nieuwe-natuur-en-klein-wonen>

Deze pleit voor een integrale aanpak waarbij kleinschalige wooninitiatieven en natuurontwikkeling hand in hand gaan. De nadruk ligt op gebiedseigen oplossingen, burgerinitiatief en lokale waarde creatie.

- Het vooronderzoek voor het Nationaal Milieuprogramma ‘Duurzaam initiatief als leidraad voor beleid’ (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat) (download op: <https://rijksoverheid.sitearchief.nl/#archive> Zoekterm: Duurzaam initiatief als leidraad voor beleid)
- Het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat heeft dankzij interviews met 60 initiatiefnemers het belang en de kracht van het duurzaam initiatief erkent. De conclusie: Zorg ervoor dat duurzame initiatieven zich kunnen ontwikkelen als initiatieven voor duurzame en maatschappelijke waarde-creatie en primair gericht blijven op hun bedoeling: een bijdrage leveren aan het oplossen van de grote opgaven in de samenleving.

Deze documenten stellen dat het landelijk gebied ruimte moet bieden aan vernieuwende woonvormen die bijdragen aan meerdere publieke doelen.

3. Europees beleidskader

Ook op Europees niveau bestaat er een stimulerend beleidsklimaat. Via het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) en het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (EAFRD) worden initiatieven op het gebied van duurzaam wonen, natuurbeheer en gemeenschapsvorming actief ondersteund. Specifieke programma’s zoals LEADER/CLLD geven burgers ruimte om het platteland toekomstbestendig in te richten.

De “Long-Term Vision for Rural Areas” (2021) benadrukt het belang van innovatieve woonvormen en sociale cohesie in het buitengebied. Nieuwe wetgeving zoals de EU Nature Restoration Law verplicht lidstaten bovendien om natuurherstel actief te integreren

in ruimtelijke ontwikkeling. Kleinschalige ecologische woonvormen zijn bij uitstek geschikt om aan deze doelstellingen bij te dragen, waarbij ook aansluiting mogelijk is op Europese financieringsinstrumenten zoals EAFRD, Horizon Europe en Smart Villages.

Duurzame initiatieven hebben een maatschappelijke waarde. Omdat zij aan meerdere SDG's bijdragen zien we in de praktijk dat zij een positief effect hebben op de mate waarin gemeenten voldoen aan (EU)-normen. Dit is hier relevant, omdat de EU kaders stelt voor het nationale milieubeleid (oa EU Green Deal). En daarmee creëren duurzame initiatieven binnen de gemeente meer waardering voor initiatie met grote maatschappelijke waarde.

4. Internationaal beleid en VN-kaders

Ook internationaal wordt het belang van duurzame woonvormen in het landelijk gebied breed onderkend. De Verenigde Naties hanteren in meerdere beleidsdocumenten uitgangspunten die kleinschalige ecologische woongemeenschappen ondersteunen.

De Agenda 21 (UNCED, 1992) en de Habitat Agenda (UN-Habitat, 1996) benadrukken het belang van participatieve en duurzame ontwikkeling van zowel stedelijke als landelijke nederzettingen, met aandacht voor ecologie, lokale besluitvorming en sociale samenhang.

De Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's) versterken dit uitgangspunt:

- SDG 11 vraagt om inclusieve en duurzame ruimtelijke ontwikkeling, waarin stedelijk en landelijk gebied in samenhang worden benaderd;
- SDG 15 stelt het herstel van ecosystemen en duurzaam landgebruik centraal.

In 2019 publiceerde UN-Habitat de "Guiding Principles for Urban-Rural Linkages", waarin de rol van gemeenschapsgedragen woonvormen in landelijke gebieden wordt benoemd als sleutel tot ecologische, sociale en economische weerbaarheid.

Ten slotte stelt de VN-verklaring inzake de rechten van boeren en andere mensen die op het platteland werken (2018) dat zij recht hebben op toegang tot land, hulpbronnen, biodiversiteit en passende huisvesting (artikel 24), wat pleit voor beleid dat ruimte biedt aan woonlandbouw- en natuurwooninitiatieven.

5. Verzoek aan Gedeputeerde Staten

Wij verzoeken u met klem om in de definitieve Omgevingsvisie de volgende elementen op te nemen:

- Beleidsmatige erkenning en planologische ruimte voor kleinschalige, ecologische en sociaal innovatieve woonvormen in het landelijk gebied;

- Verwijzingen naar bovengenoemde nationale, Europese en internationale beleidskaders als richtinggevend voor Limburgs ruimtelijk beleid;
 - Expliciete ruimte voor experimenteerruimte, maatwerk en gebiedsspecifieke oplossingen, zoals erftransformaties en collectieve woon-natuurprojecten;
 - Aandacht voor burgerinitiatieven als motor voor duurzaamheid, leefbaarheid en landschapsherstel.
-

6. Afsluiting

De Provincie Limburg heeft een unieke kans om beleid te formuleren dat niet alleen aansluit bij landelijke en Europese doelstellingen, maar ook bij de energie, creativiteit en betrokkenheid van burgers. Wij roepen u op om het buitengebied van Limburg open te stellen voor duurzame en sociale vernieuwing via ecologische woonvormen die bijdragen aan de opgaven van deze tijd.

Actieve, betrokken groene burgerwooninitiatieven kunnen de omgevingsvisie van de provincie in praktijk brengen en als een showroom dienen om het Limburgs beleid te tonen in praktijk.

Hoogachtend,

Paul Bausch
voorzitter Bewonersvereniging Ecodorp Hof van Weleert

Koekoeksweg 8A
6005 NG Weert
paul@weleert.nl

Namens **Leefland Limburg**

Paul Bausch, Ecodorp Hof van Weleert, Weert
Ronald van den Boogaert, Ecodorp AYA, Nederweert
Colin Tattersall, HBB Zuid-Limburg
Bert Hoekstra, Tiny Villages Venlo
Henk Thuis, Eco-Village Sittard-Geleen
Eric Creemers, Woongroep het Hart, Weert
Sylvia Kuipers, Vereniging Wijzer wonen Weerterland
Wouter Harperink, Leef en Groei Hoeve, Maasbree
Lisa Geurten, Op de Bees, Beekdaelen